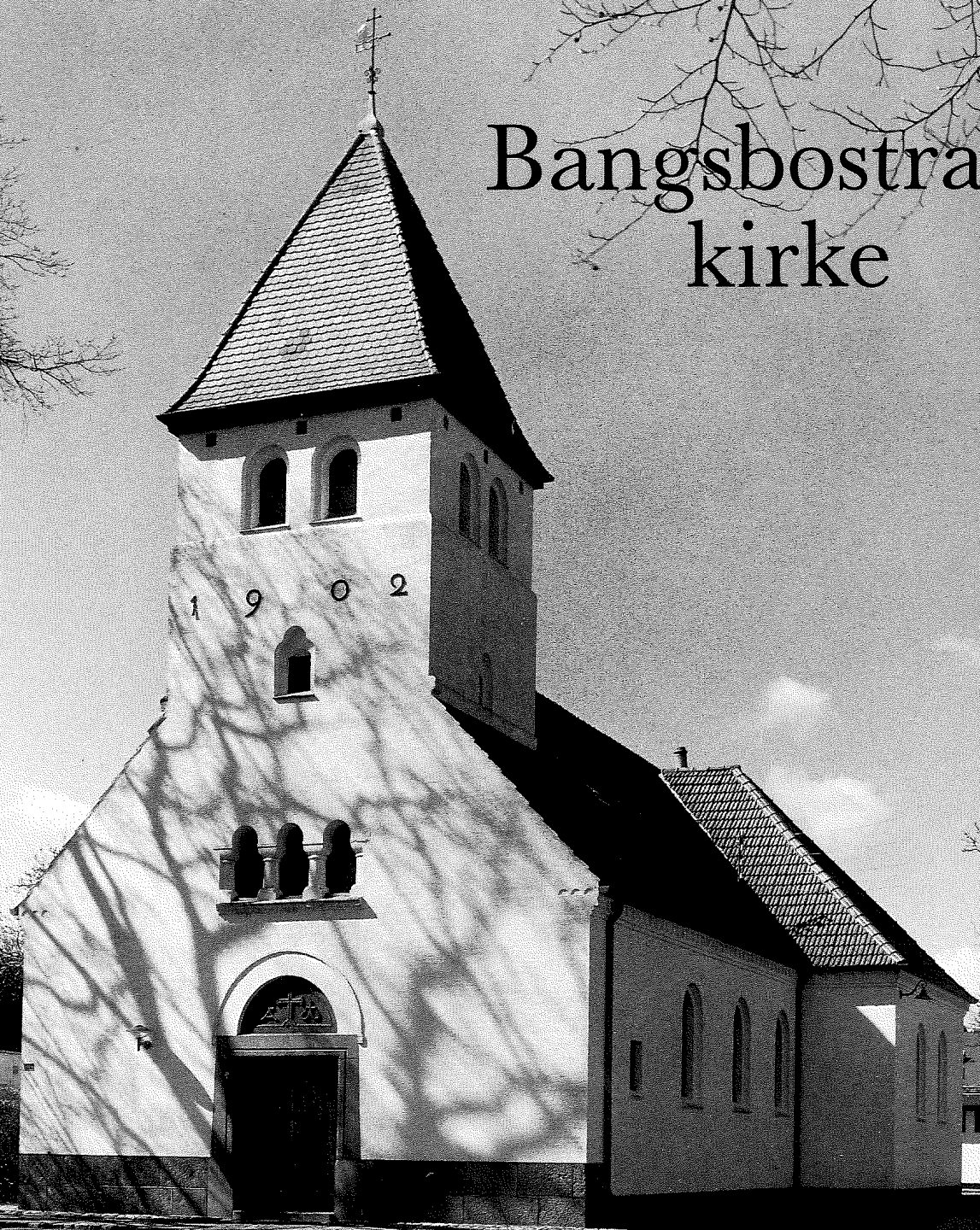

Bangsbostrand kirke

Bangsbostrand kirke

Udgivet af Bangsbomuseet © 1988
for Bangsbostrand menighedsråd.

Tekst:
Flemming Nielsen.

Foto:
Svend Thomsen, Lars Bygholm og Bangs-
bomuseet.

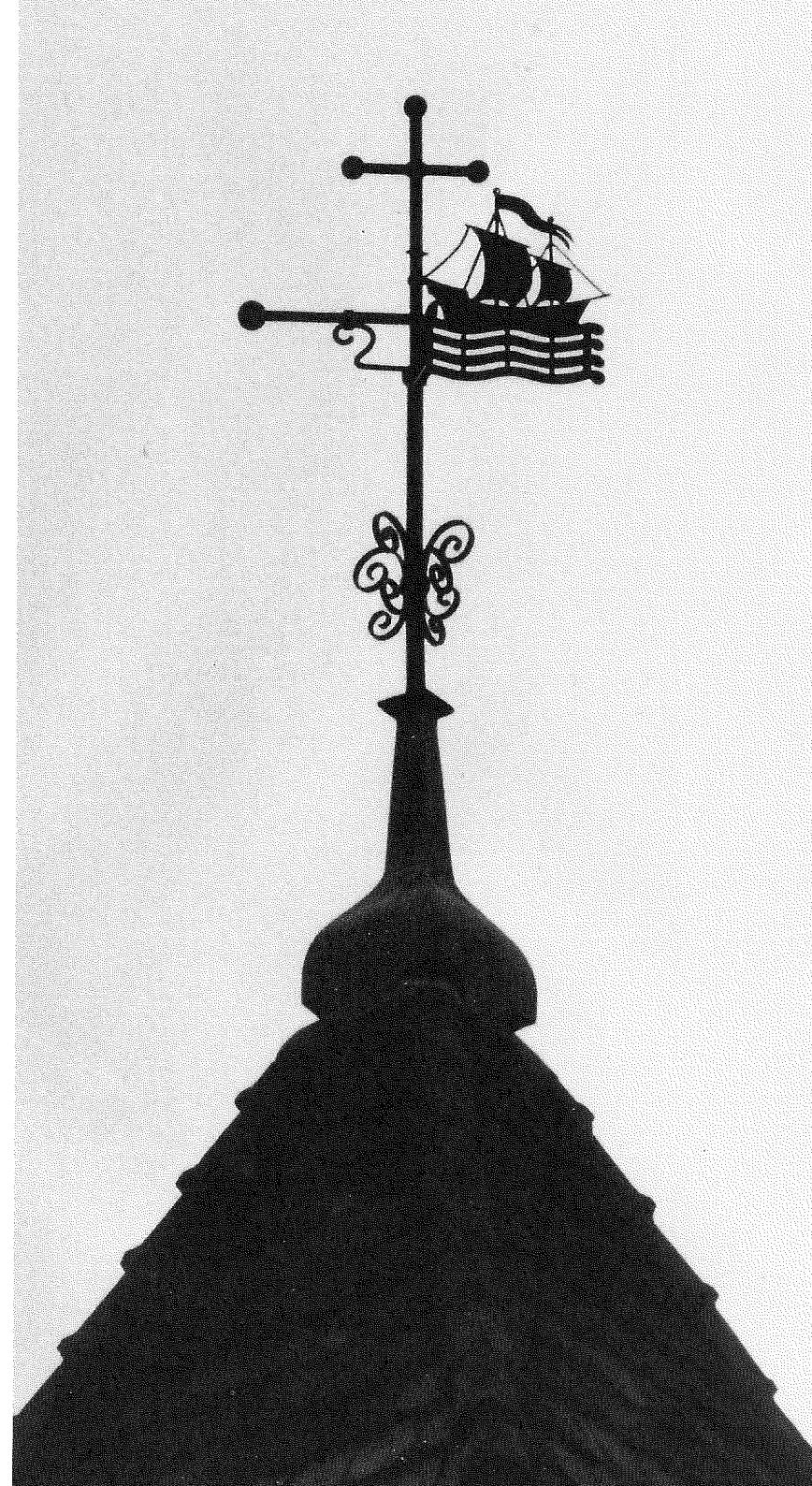
Grafisk tilrettelæggelse:
Henrik Bygholm.

Teknisk produktion:
Frederikshavn Bogtrykkeri.

Oplag: 1000 ekspl.

ISBN 87 88522 49 0

*Forside:
Bangsbostrand kirke fra øst.
Foto: Svend Thomsen.*

*Vindfløjen på tårnet er et stiliseret 1500-talsskib.
Foto: Lars Bygholm.*

Bangsbostrand kirke

Sognet

Fiskerlejet Bangsbostrands alder fortaber sig i det manglende kildemateriale fra før midten af 1500-tallet. En præsteindberetning fra 1568 omtaler 26 huse ved stranden i Flade sogn, hvoraf de 10 hører under Bangsbo, og disse ti huse har formentlig været datidens Bangsbostrand. Endnu tidligere, i 1300-tallet og 1400-tallet, havde Børglum Kloster nogle ålegårde og saltkedler i området, og der må også dengang have været beboere ved stranden.

Bangsbostrand lå på Bangsbo hovedgårds jord, og denne gård var indtil reformationen i 1536 ejet af Børglum kloster. Beboerne var fæstere under Bangsbo, som mellem 1536 og 1573 ejedes af kronen og bestyredes af lensmanden på Aalborghus.

Bangsbostrand var tidligere en del af Flade sogn ligesom Fladstrand, og befolkningen måtte derfor gå den lange og stejle vej op til Flade kirke hver søndag. Bangsbostrands befolkning var ikke talrig nok eller velstående nok til, at man kunne have sin egen kirke. I dag findes som minde om den tid stadig Kirkestien, der fra Flade kirke fører ned mod Bangsbostrand, i parentes bemærket en meget smuk tur, hvad der vel i godt vejr kan have lettet beboernes anstrengelser for at komme op på Jyske Ås.

Den almindelige vækst i Frederikshavn, købstad fra 1818, smittede også af på Bangsbostrand og Nyholmstrand. De forbedrede erhvervsmuligheder, specielt for fiskeriet, der gjorde Frederikshavn til en stor fiskerihavn, gav sig også udslag i forøget vækst i Bangsbostrands fiskeri. Fiskeriet var fra gammel tid hovednæringsvej for beboerne, og præsten i Flade fik før i tiden en

Kirken fra øst. I modsætning til normalt har Bangsbostrand kirke tårn mod øst og kor mod vest. Foto: Bangsbomuseet.

stor del af sin løn som tørrede eller ferske flyndere. Et befolkningstilskud fra Hirsholmene, hvor seks familier på en gang »emigrerede« til Bangsbostrand sidst i 1800-tallet, førte også vækst med sig.

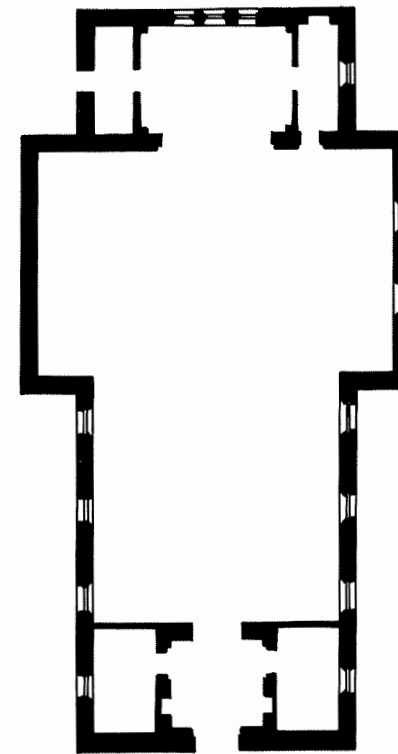
Fællesskabet omkring det, der nu hedder Neppens Havn, omkring »kosene« og fiskeriet, gjorde det naturligt, at et religiøst fællesskab udviklede sig i forlængelse af 1800-tallets vækkelse. Medvirkende hertil har givetvis også været de årlige folkemøder, som Indre Mission arrangerede, de såkaldte Bangsbostrandmøder med pastor Asschenfeldt-Hansen fra Sæby som inspireret taler. Det er i hvert fald sikkert, at IM fik solidt fodfæste i den forholdsvis fattige og hårdtarbejdende fiskerbefolkning. Mange steder var denne bevægelse i stærk modsætning til de lokale præster, og IM var også startet i opposition mod den dengang noget stivnede etablerede statskirke. Det ser ikke ud til at være tilfældet i Bangsbostrand, hvor præsterne fra Flade blev respekterede som stedets rette præst. Det var altså ikke i opposition, man ønskede at få opført en kirke i Bangsbostrand, men udtryk for et behov, både i den forstand, at befolkningen var vokset til et omfang, der kunne retfærdiggøre en kirke, og i den forstand, at der var et religiøst samfund, der brændende ønskede at have sin egen kirke. I 1902 fik man så opført Bangsbostrand kirke som filial af Flade kirke. Den vedblev at være filialkirke indtil 1943 og havde altså ikke status som selvstændig sognekirke: sognet var stadig en del af Flade sogn. Købstaden Frederikshavns vokseværk medførte, at Frederikshavn kommune fik overført Bangsbostrand skoledistrikt fra Flade-Gærum sognekommune i 1939, og samtidig med at det var uholdbart at have kommunalt tilhørsforhold til en kommune og kirkeligt tilhørsforhold til kirken i en anden kommune, så mente man altså, at tiden i 1943 var moden til at udskille Bangsbostrand som selvstændigt kirkesogn med egen præst.

Sognet har udviklet sig støt siden, idet Bangsbostrand mere og mere har fået karakter af villaby for Frederikshavn, bydelen har fået en del socialt boligbyggeri og forretninger, virksomheder er

Gamle fotos viser, hvor frit kirken lå kort efter opførelsen. Søndergade var dengang en grusvej. Postkort i Frederikshavn Lokalhistoriske Arkiv, Bangsbomuseet.

vokset op, og det er nu svært at se en fysisk skillelinie mellem de to tidligere fiskerlejer, der deltes af Baader bæk, Fladstrand og Bangsbostrand. Institutionerne, virksomhederne og boligkvartererne gør, at Bangsbostrand er en integreret del af Frederikshavn. Alligevel er der stadig blandt ældre bangsbostrandere en stærk følelse af, at man er noget specielt, og tilhørsforholdet til kirken er stadig stærkt i menigheden. Den er dog ikke længere så domineret af Indre Missions indflydelse og ligner på mange måder andre aktive bymenigheder.

Grundplan over kirken, der har korsform.

Det harmoniske alterparti med de tre romanske vinduer over alteret. Foto: Svend Thomsen.

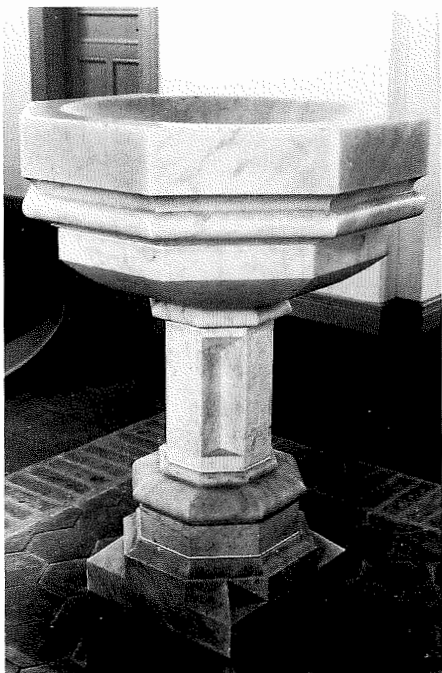
Kirkebygningen

Som nævnt er kirken opført i 1902. Den kostede omkring 24.000 kr. og var tegnet af arkitekt K. Varming, København. Byggestilen er tillempet romansk, altså stilefterlignende med de gamle middelalderkirker som forbillede. Kirken er en korskirke, hvilende på en kraftig sokkel af tilhugne kvadre. Den har tårn i øst og kor mod vest i modsætning til andre kirker, der vender modsat.

Efterligningen af de gamle kirkers arkitektur er meget karakteristisk for opførelsestidspunktet, og mange stationsbykirker og bykirker fra tiden omkring århundredskiftet vidner om byernes vækst i forbindelse med industrialiseringen af landet.

Bangsbostrand kirke adskiller sig alligevel fra sine samtidige på andre måder end ved at være vendt modsat. Den er smukkere og mere harmonisk, og murværket står hvidkalket, hvor mange af tidens kirker står i røde mursten. Også det, at den har korsform adskiller fra andre mindre kirker. Størrelsen er imponerende i betragtning af, at det oprindeligt kun var en filialkirke. Der var oprindeligt plads til mere end 400 mennesker i den, og det hænger sammen med, at menigheden som nævnt var stærkt religiøs, man kom som en selvfølge i kirken.

Kirkens tag er tegl, tårnet har pyramideformet tag. Indvendig er loftet et bjælkeloft, smukt udført. De to sidekapeller, som udgør korsarmene åbner sig med hver to rundbuede arkader ind mod skibet. Korsarmene har ikke noget egentligt formål, men giver kirkerummet lethed og fylde, hvilket understreges af den måde, lyset falder ind på. Kor og skib adskilles af en triumfvæg med en rundbuet koråbning, og koret oplyses af tre vinduer over alteret, alle ligeledes rundbuede. Orglet findes i tårnrummet på et galleri, der bæres af to smukt udformede træsøjler.

*Døbefonten er placeret midt for alteret i korbuen.
Foto: Bangsbomuseet.*

Kirkens inventar

Altertavlen er foræret til kirken af en anonym giver. Den har et maleri udført af Aksel Hou forestillende »Jesus velsigner de små«, hvor man ser børnene i moderne klædedragt og med en baggrund, der kunne være udsigten fra kirken mod Sæby. Tidligere havde altertavlen to sidefløje med malerier af provstinde Steincke, men de blev taget ned i 1985 i forbindelse med en større restaurering af kirken og hænger nu andetsteds i kirken.

Døbefonten er af marmor, ligesom altertavlen skænket af en anonym giver. Inventarlisten i øvrigt beskrives næsten nemmest ved at citere Frederikshavns Avis fra 25. november 1902:

»... Sølvforgylt kalk og disk, skænket af kultusministeriet, sølvalterkande af pastor Münster, sølv-oblatæske af venner i Gærum, dåbskande af søndagsskolebørn i Bangsbostrand. Bibel, skænket af biskop Frederik Nielsen, Aalborg, alterbog af lærer Nielsen, Understed, psalmebog af vodbinder P.C. Pedersen, Bangsbostrand... Alterdug, skænket af frk. Nielsen, Norge; altertæppe vævet af fru Götche, Århus, skænket af kvinder i Bangsbostrand... Kirkens store malmklokke er skænket af en velynder, som ikke ønsker sit navn nævnet; den lille kirkeklokke til kimning er skænket af købmand P. Schou, Frederikshavn. Billedskærerarbejdet på prædikestolens fire felter: Jesu fødsel, korsfæstelse, opstandelse, himmelfart, skåret af billedskærer Bundgaard, København, er skænket af en kreds af frederikshavnske damer. To lysekroner, efter tegning af Th. Bindesbøll, er skænket af godsejer Johan Knudsen, Bangsbo. Et skib er skænket af besætningen på forskellige fiskekuttere i Bangsbostrand. Messingalterstager er skænket af Ynglingeforeningen i Bangsbostrand...«

Det meste af ovennævnte inventar findes endnu. Kun er klokkerne blevet omstøbt, efter at man på grund af brugen af en hammer til at ringe med havde slået den store klokke i stykker. Da man så måtte støbe den store klokke om, var der ikke råd til nyt metal, og man besluttede derfor at støbe den lille klokke, der op-

Den smukke model af et fuldrigget skib er skænket af fiskere i Bangsbostrand. Foto: Svend Thomsen.

rindelig var en svensk skibsklokke, støbt i Karlskrona i 1848, ind i den store. Det fremgår i øvrigt af listen, at der var en særdeles kraftig lokal interesse for at få udstyret den ny kirke standsmæssigt.

Et stykke interessant inventar blev for år tilbage fundet på kirkeloftet: En lille model i blik af en kirke, som havde en revne til pengeindsamling til opførelse af kirken. Den er fornylig dukket op igen, men om den stadig findes i kirken, vides ikke. Den er formentlig fremstillet af en lokal blikkenslager, der har villet bidrage til byggeriet.

Sluttelig skal bemærkes, at kirken har en vindfløj på tårnet forestillende et stiliseret 1500-talsskib på et kors. På tårnets østgavl ud mod Søndergade findes årstallet for kirkens opførelse i murankre. Orglet med tilhørende forandring af pulpituret i tårnrummet blev opsat i 1945 formedelst 22.000 kr., og samme år

Prædikestolen sidder til venstre for korbuen. Udskaarne figurer i tavlene er afbildninger af Kristus.
Foto: Bangsbomuseet.

fik man nye lysekroner. De gamle ophængtes så i våbenhus og tårn.

Kirken blev ved 50-års jubilæet i 1952 restaureret ude og inde, og man fik nyt altertæppe, der naturligvis var forfærdiget af lokale efter tegning af Margrethe Dreyer.

Igen i 1985 restaureredes kirken. Af hensyn til kirkegængernes bekvemmelighed blev en del stolestader taget ud, således at man nu har lidt bedre benplads og stolenes rygge og sæder blev forandret, så de nu er lidt mere komfortable. Gulvene blev afrensedede for et tykt lag fernis, så de nu står pænt lyse og kirken fik i det hele taget en omgang, så den blev frisket op.

Menighedens interesse for kirkebygningen og dens omgivelser har sat sig spor og vil fortsat gøre det. Der er kommet forbedrede forhold for konfirmanderne i form af en konfirmandstue, og der kommer formentlig også ændringer på kirken inden for en overskuelig årrække.

Pastor L. Münster var præst i Flade sogn 1891-1904. Bangsbostrand kirke blev bygget i hans tid.

Kirkens præster

I betragtning af, at Bangsbostrand kirke er en ren årsunge i forhold til flere af kommunens andre kirker, er det klart, at præsteliste og -historie ikke kan være så forfærdelig omfattende.

Mellem 1902 og 1943 var præsten i Bangsbostrand fælles med Flade-Gærum, og som regel var forholdet mellem præst og menighed gnidningsfrit. Som nævnt har der siden 1800-tallets anden halvdel været et stærkt indslag af Indre Missions tilhængere i Bangsbostrand, og en af præsterne skal engang have kommenteret forholdene på følgende måde: I Bangsbostrand er der to biskopper og tolv små profeter. Den pågældende præst hentydede til Morten Pedersen og Chr. Lisborg, der sammen med flere andre var drivende kræfter i missionsarbejdet i Søndergade. Kommentaren er nok ment lettere spøgefuldt, for selv om der kunne være folk, der foretrak at gå i kirke i Sæby, når præsten i Flade ikke var missionsk, så var forholdene normalt mere fordragelige. Der er stadig et stærkt Indre Missionsk islæt i menighedslivet i Bangsbostrand, men skillelinierne mellem missionske og ikke-missionske er ikke slet så skarpe som tidligere. O.J. Steincke, der var præst i Flade-Gærum ved Bangsbostrands overgang til selvstændigt sogn i 1943, har siden udtalt, at han var glad for det arbejde, der blev gjort i området, at han altid havde mødt positive og interesserede sognebørn i Bangsbostrand, og man respekterede præsten, selv om han ikke var missionsk. Han var dog glad for at få mindre arbejde, idet pastoratet med Bangsbostrands voldsomme vækst var blevet vel stort for ham. Hans menneskelige engagement under besættelsen gjorde i øvrigt, at han som en selvfølge husede flygtninge, der var på vej til Sverige via de illegale ruter. Af den årsag kom besættelsesmagten på uanmeldt besøg en nat for at arrestere ham, og han måtte stikke af. Han tilbragte en kold nat i tynd påklædning og måtte gå under jorden. Dette påvirkede senere hans helbred, og det var nok en lykke for ham, at pastoratet var blevet mindre senere, da han kunne vende tilbage.

*Provst Steincke, præst i Flade-Gærum 1910-1946.
I hans tid udskiltes Bangsbostrand som selvstændigt
sogn i 1943.*

I følgende præsteliste er alle præster, der har fungeret ved kirken siden 1902 taget med. Fra 1973 til 1981 var der tilknyttet en residerende kapellan til embedet, fra 1981 har der været to sognepræster tilknyttet kirken.

1902-1904	L.C. Münster
1904-1908	Paul S.V. Müller
1908-1910	E.F. Eilschou Holm
1910-1943	Otto Julius Steincke
1943-1947	Svend Aage Haack
1947-1961	Kristian Sommer
1961-1984	Helge Magelund (kirkebogsførende)
1981-1982	Freddy Cortes
1983-	Jette Christensen
1984-	J.P. Markussen (kirkebogsførende)

Residerende kapellaner:

1974-1979	Erik Barbesgaard Præstholm
1980-1981	Freddy Cortes (derefter sognepræst)

Kirkens beliggenhed og omgivelser

Bangsbostrand kirke ligger på Søndergade sydligt i Frederikshavn i bydelen Bangsbostrand på en lang smal grund. Den er omgivet af træbevoksning og har en pæn plads foran, idet kirkebygningen ligger tilbagetrukket, længst væk fra vejen. Præstegården, der er opført i 1947, ligger lige ved siden af.

Kirken ligger midt i den bydel, den betjener og falder godt ind i omgivelserne. Den har ingen kirkegård, så bangsbostranderne har alle dage måttet benytte Flade kirkegård, hvor der er mange familiegravsteder for folk fra fiskerlejet. Det er ud fra de grave, der er bevarede, klart, at Bangsbostrand siden sidste del af 1800-tallet har udgjort den største del af Flade sogns befolkning.

*Skibet set mod vest op mod koret.
Foto: Bangsbomuseet.*

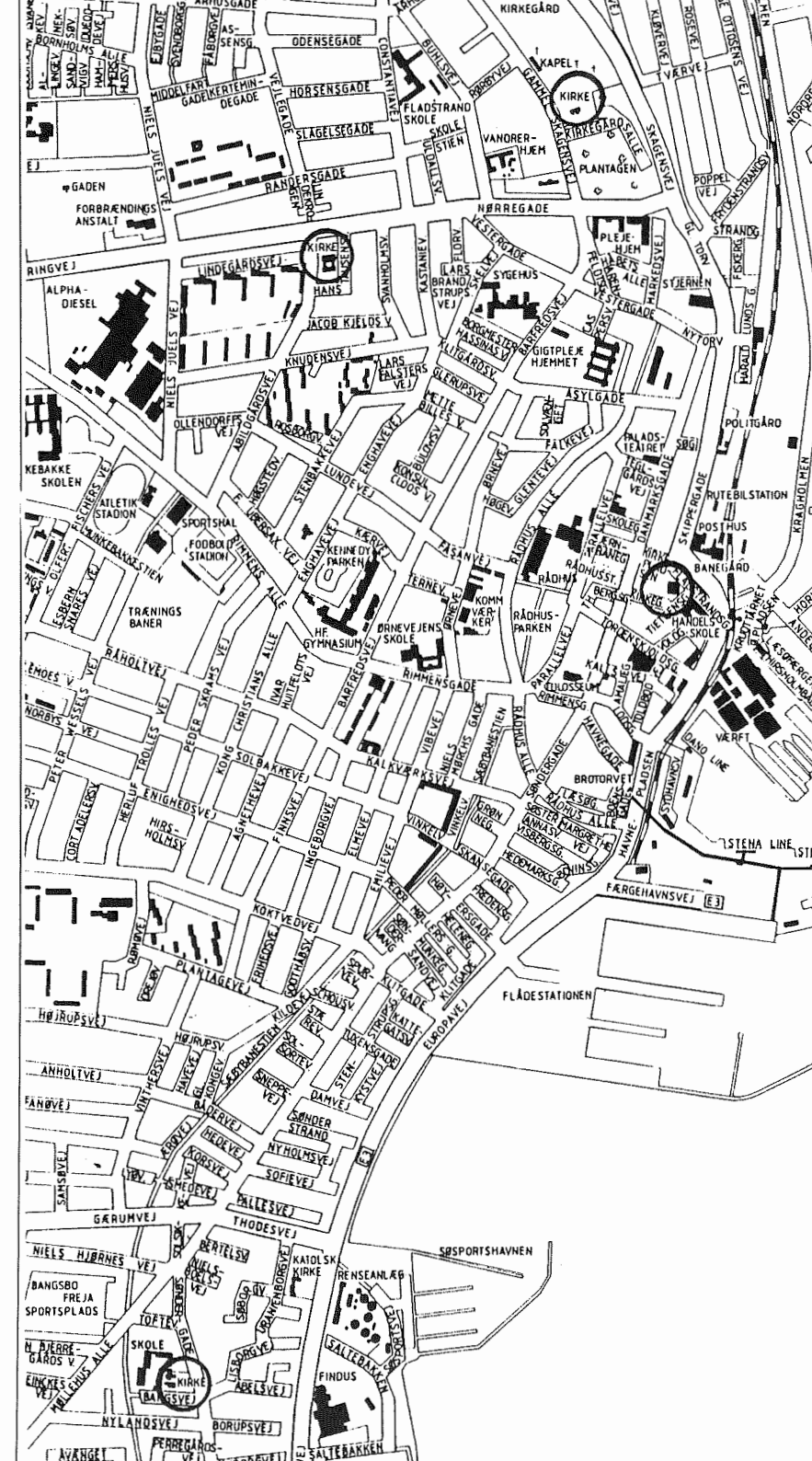

Kirken i sognet

Som allerede omtalt har troen i mange år spillet en stærk rolle i befolkningens bevidsthed i Bangsbostrand. Længe før kirken blev bygget har der været et stærkt missionsfund i området, og det resulterede i, at man opførte missionshus allerede i 1884. I dette er der gennem tiden holdt mange møder og sammenkomster. Men missionshuset var ikke nok, der manglede en kirke, som var befolkningens egen. Ved kirkens 75-års jubilæum i 1977 blev der udarbejdet et lille festskrift, hvor sognets ældste beboer fortalte om kirkens indvielse, som hun kunne huske, og også lidt om, hvor dejligt det var for folkene i Bangsbostrand, at de ikke længere skulle gå den lange vej op til Flade kirke, der især om vinteren var kold og våd. Hun fortalte også, at der var gået megen forbøn forud, og der blev på indvielsesdagen holdt tre gudstjenester, hvor der var fuldt hus hver gang. Kirken var altså af stor betydning for folket.

Men selve kirkebygningen og de aktiviteter, der forekommer i den, var ikke nok for befolkningen. Som allerede nævnt var missionshuset en væsentlig faktor i det religiøse liv, og ud af kredsen om missionshus og kirke voksede også et stærkt ungdomsarbejde. Det har senere i dette århundrede udmøntet sig i Ungdomsborgen, hvor mange unge mennesker i Bangsbostrand er kommet for at deltage i aktiviteterne. Det ungdomsarbejde og andet socialt arbejde, som er udsprunget af lokalbefolkningens egne holdninger og indsats, har haft en betydning for lokalsamfundet som helhed i området, som det er svært at overvurdere. Den aktive medleven i lokale forhold, som disse aktiviteter er udtryk for, var også den faktor, der fik folk til at arbejde aktivt for at få opført kirken. Menigheden i Bangsbostrand er stadig særdeles aktiv og livet omkring kirken blomstrende. Den smukke bygning, som opførtes i 1902 og står næsten uændret, er et godt monument over den indsats, som gjordes for at få kirken bygget. Dens harmoniske linier og det smukke indre fører en tradition videre fra de gamle kirkers bygmestre: Den er resultat af det bedste, man formåede i ressourcer og bygningskunst på opførelsestidspunktet.

Kort over centrale dele af Frederikshavn og Bangsbostrand med bykirkerne markeret.

*Det smukke indgangsparti fra Søndergade.
Foto: Bangsbomuseet.*

